

Begintoets Alfa: alfabetiseringsniveaus in kaart gebracht

Sinds kort is het alfabetiseringsonderwijs een intake-instrument rijker: de Begintoets Alfa (NT2). Waarom deze nieuwe toets? Waarvoor is hij vooral geschikt? En hoe ziet de toets eruit? Kaatje Dalderop geeft antwoord op deze vragen.

KAATJE DALDEROP/CITO, ARNHEM

Raamwerk Alfabetisering

In 2005 verscheen het Raamwerk Alfabetisering. Het Raamwerk Alfabetisering beschrijft drie niveaustappen in het alfabetiseringsproces. De niveaustappen zijn aangeduid als Alfa A, Alfa B en Alfa C. Alfa C komt overeen met het niveau A1 van het Raamwerk NT2 en het *Common European Framework*. Het Raamwerk Alfabetisering beschrijft zowel de ontwikkeling van lezen als de ontwikkeling van schrijven, en onderscheidt daarbij technische en functionele vaardigheden. Het Raamwerk Alfabetisering ondersteunt een didactische aanpak waarbij de ontwikkeling van technische en functionele vaardigheden hand in hand gaan: in elke fase van (technische) alfabetisering kunnen leerders ook een (aanvankelijk beperkt) repertoire van functionele taken uitvoeren. Het Raamwerk Alfabetisering is in de afgelopen jaren op grote schaal in het

alfabetiseringsonderwijs geïmplementeerd. Daardoor ontstond ook de behoefte aan op het Raamwerk gebaseerd toetsmateriaal. Zowel bij de intake en plaatsing van cursisten als voor het bepalen van voortgang ontbrak het eigenlijk aan toetsmateriaal dat gerela-

teerd is aan het Raamwerk Alfabetisering.

Elke reis begint met een stap: de eerste stap, de ontwikkeling van een intake-instrument, is nu gezet.

Uitgangspunten

De Begintoets Alfa is een toets waarmee snel kan worden vastgesteld op welk niveau van alfabetisering een cursist zich bevindt. De uitgangspunten bij het ontwikkelen van de toets waren:

- De toets moet geschikt zijn voor de intake van cursisten.
- De toets moet gekoppeld zijn aan het Raamwerk Alfabetisering. Dus met behulp van de toets moet het alfaveau van de cursist kunnen worden bepaald.
- De toets wordt uitgebracht op papier (dus geen computertoets).
- De toets moet gemakkelijk af te nemen zijn in een beperkte afname-tijd.

Doel van de Begintoets Alfa

De Begintoets Alfa is ontwikkeld voor gebruik bij de intake van alfacursisten. Niet elke alfacursist komt immers geheel zonder lees- en schrijfvaardigheid de school binnen. Veel oudkomers hebben eens een tijdje les gehad of op een andere manier wat lees- en schrijfvaardigheid verworven en proberen hun vaardigheid nu verder uit te bouwen. Een intake-toets is een plaatsingsinstrument. Bij een snelle en juiste plaatsing kan het traject efficiënt worden ingericht en leidt het zo snel mogelijk tot het gewenste resultaat. Tegelijkertijd mag de intake niet al te veel tijd in beslag nemen. Ook hier geldt: tijd is geld.

Hoe ziet de toets eruit?

Het toetspakket bestaat uit een voorschatter, twee boekjes voor lezen, twee voor schrijven en een uitgebreide gebruikershandleiding met afname-instructie en een scoringsvoorschrift. In de handleiding is ook het Raamwerk Alfabetisering opgenomen. Het Raamwerk is voor deze herpublicatie geredigeerd en is nu nog overzichtelijker.

Een cursist die op een intake verschijnt, legt één toets af voor lezen en één voor schrijven. Welke toetsboekjes het beste kunnen worden voorgelegd, wordt bepaald met behulp van de voorschatter. Cursisten die onder een bepaalde grensscore presteren, maken de boekjes met taken op de niveaus Alfa A en Alfa B, cursisten die boven de grensscore presteren maken taken op de niveaus

Alfa B en Alfa C. De uitslag van het boekje lezen en het boekje schrijven bestaat uit een niveaubepaling voor lezen en een niveaubepaling voor schrijven.

De voorschatter bevat vier typen taken met betrekking tot technische en functionele vaardigheden: woorden lezen, tekstbegrip, woorden aanvullen en een woorddictee.

De afname van de voorschatter duurt ongeveer vijf minuten.

De boekjes voor lezen bestaan uit functionele leestaken. Taken focussen bijvoorbeeld op tekstbegrip, informatie opzoeken in een schema, instructies begrijpen en tekstsoorten herkennen (zie kader). Om de herkenbaarheid te vergroten is ervoor gekozen de toetsboekjes in fullcolour uit te brengen. In een zwart-wituitgave gaan immers belangrijke teksten merken verloren: reclame in felle kleuren zal sneller herkend worden als reclame, een treinkaartje is duidelijker herkenbaar als een treinkaartje wanneer het geel is.

De boekjes voor schrijven bevatten functionele schrijftaken, zoals formulieren invullen, informatie overnemen in een agenda en correspondentietaken. Daarnaast bevat de schrijftoets een zinsdictee. Ook voor schrijven worden de boekjes in kleurendruk uitgebracht. De afname van beide toetsen duurt in totaal 45 minuten. Bij de afname wordt de cursist individueel begeleid door een toetsleider. Deze neemt de toets af en doet ook de scoring. De toets kan tijdens de afname direct gescoord wor-

den, hiervoor hoeft dus geen extra tijd te worden ingeruimd.

Wie er behoefte aan heeft bij de intake ook het niveau van gespreksvaardigheid in kaart te brengen, treft in de handleiding materiaal aan voor een kort assessment. In het assessment gespreksvaardigheid worden enkele situaties nagebootst. In deze situaties worden aan de hand van een gespreksleidraad korte gesprekken gevoerd. Met behulp van een beoordelingsmodel kan de toetsleider het niveau van gespreksvaardigheid van de cursist beoordelen.

Een tweede stap?

De kwaliteit van de opgaven van de Begintoets Alfa is in het najaar van 2007 in een pretest onderzocht. Bij de werving voor de pretest stuitte wij soms op enige verontwaardiging bij de onderwijsaanbieders: waarom 'alleen maar' een intake-toets? We hebben toch zeker minstens evenveel behoefte aan een toets voor voortgangsmeting? Van deze wens hebben wij zeker kennis genomen. Inmiddels heeft Cito daarom besloten het pakket aan te vullen met een serie voortgangstoetsen. De ontwikkeling van de voortgangstoetsen moet nog van start gaan. We verwachten ze op zijn vroegst in het najaar van 2008 gereed te hebben.

Informatie

De Begintoets Alfa wordt uitgebracht door Cito. Meer informatie via: www.cito.nl